

Azərbaycanda elan olunmuş "Multikulturalizm ili" münasibətilə və Böyük Britaniyanın dini liderlərinə, ümumilikdə Britaniya ictimaiyyətinə dinlərarası münasibətlərin, sülh içində birlikdə yaşamanın və tolerantlığın Azərbaycan modelini təqdim etmək məqsədilə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi, Azərbaycanın Böyük Britaniyadakı səfirliyi və Böyük Britaniyanın "Faith Matters" təşkilatı ilə birgə Londonda silsilə tədbirlər keçirilib.

AzərTAc, Nümayəndə heyətinin tərkibində olan Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşaviri, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin Himayəçilər Şurasının sədri, akademik Kamal Abdullayevdən bu səfər və keçirilən tədbirlərlə bağlı təəssüratlarını öyrənib. "Aydın yol" qəzeti müsahibəni oxuculara təqdim edir.

- Kamal müəllim, Azərbaycanda mövcud olan multikultural durumun və Azərbaycan multikulturalizminin özəlliklərinin dünya dövlətlərinə və xalqlarına təqdim olunmasında növbəti ünvan Böyük Britaniya oldu. Burada xüsusi bir səbəb varmı?

- "Multikulturalizm ili" çərçivəsində Azərbaycan dini tolerantlıq modelinin Avropa ölkələrində nümayiş etdirilməsi artıq ənənəyə çevrilir. Azərbaycanda yaşayan dini konfessiyaların rəhbərlərinin və mütəxəssislərinin iştirakı ilə keçirilən bu görüşlər daha əvvəl İsveçdə, Almaniyada olmuşdu. Böyük Britaniya bu baxımdan bizim üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edirdi. Çünki bir tərəfdən bu ölkənin multikultural mənəviyyəsi ölkə hökuməti tərəfindən adekvat qiymətləndirilmir və burada Baş nazir multikulturalizmin iflasını elan edir. Digər tərəfdən, bu yaxınlarda London meri kimi mötəbər bir vəzifəyə milliyəti və dini başqa olan şəxs seçilir.

İngilis cəmiyyəti dini tolerantlığın hansı qütbünə doğru meyil edir? Bu cəmiyyət kifayət qədərmi açıq cəmiyyətdir və Azərbaycan dəyərlərini kifayət qədərmi adekvat qəbul etməyə hazırdır? Azərbaycanda əsrlərdən bəri formalaşan multikultural dəyərləri biz bu gün başqa xalqlar və cəmiyyətlər ilə bölüşməyə hazırıq. Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin multikulturalizmi Azərbaycanda dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırması, əslində bütün sülhsevər dünya ictimaiyyətinə, eyni zamanda dövlətlərinə bir dəyərləli mesaj idi. Bizi eşitməyə və bizi qəbul etməyə hazırdırlarmı? Dünyanın, konkret olaraq İngiltərənin nüfuzlu dairələri Azərbaycan haqqıqlarını, Dağlıq Qarabağ probleminin ədalətli həlli məsələsini adekvat qəbul edə bilirlərmə? Bu suallara cavablar öz-özünü ləngitmədi. Bizimlə bu istiqamətdə söhbətə, dəyərlərimizi öyrənməyə, müzakirə etməyə dünyanın bir çox ölkələrinin tanınmış mənəvi-intellektual dairələri hazır olduqlarını bildirirlər. Səfərlər, xüsusilə, London səfəri bunu bir daha sübut etdi.

“Azərbaycana olan

maraq, sevgiyə
çevrilməkdədir”

- Azərbaycan bu gün təkcə enerji və digər təbii resursları ilə deyil, həm də insan kapitalı və mədəniyyət mərkəzi kimi dünyanın diqqətindədir. Bunu nə ilə əlaqələndirirsiniz?

- Əgər bu gün Azərbaycan dekdə bir xarici üçün artıq "bu sözün arxasında nələr durur" yelpazəsini açmağa ehtiyac yoxdursa, heç şübhəsiz, bu, ilk növbədə, Ulu öndər Heydər Əliyevin xidmətidir, Prezident İlham Əliyevin titanik zəhmətinin nəticəsidir. Bu gün başqa bir təbəddülatın şahidi oluruq. Bu gün biz Azərbaycana marağın iqtisadi platformadan mədəni-mənəvi-intellektual platformaya keçidini görürük. O da var ki, ölkəmizə marağın bu istiqamətinə tam yeni rakurs kimi baxmaq da doğru olmazdı. Məlumdur ki, XIX əsrdə, elə ondan əvvəlki dövrlərdə Azərbaycanın ədəbi-elmi potensialı dünyanın bir sıra düha sahiblərini özünə cəlb etmişdi. Sonra bu potensial "sovet gerçəkliyi"nin məlum ideoloji-siyasi rejimində əridi və gözdən itdi. Bu gün biz bu marağın yenidən, özü də xeyli intensivləşmiş formasının ortaya çıxmasını müşahidə edirik. Bu prosesin daimi olması üçün Azərbaycana olan marağ

Azərbaycana sevgiyə çevirmək və Azərbaycan haqqıqlarının hamıya eyni dərəcədə parlaması üçün biz öz tərəfimizdən sistemli, konseptual layihələr təqdim etməliyik. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə başlanan Beynəlxalq Humanitar forumlar, "Bakı prosesi"nin müxtəlif layihələri, Azərbaycan multikulturalizm modelinin get-gedə təkmilləşən mərhələləri və bir çox başqa milli əhəmiyyət daşıyan program səcyyəli layihələr bu istiqamətdəki işlərə dövlət tərəfindən verilən diqqət və qayğının bilavasitə təzahürüdür.

- Böyük Britaniyada keçirilən tədbirlərdə hansı heyətlə iştirak edirdiniz?

- Görüşlərdə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin rəhbəri, şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadə, Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Azərbaycan Yeparxiyası pravoslav dini təşkilatının sədri arxiyepiskop Aleksandr Ata, Dağ Yəhudiləri dini icmasının sədri Milix Yevdayev, Milli Məclisin deputatı Cavanşir Paşazadə, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin icraçı direktoru Azad Məmmədov iştirak edirdilər. Görüşlərin təşkilində Azərbaycanın Böyük Britaniyadakı səfirliyinin və şəxsən səfir Tahir Tağızadənin zəhmətini qeyd etmək lazımdır.

Görürsünüzmü, seçilmiş heyət artıq öz-özünüdə Azərbaycanın xoş məramından xəbər verir. Azərbaycanda müxtəlif konfessiya rəhbərlərinin və üzvlərinin bir-birinə loyallıq münasibəti, eyni zamanda dövlətə,

- Böyük Britaniyada fəaliyyət göstərən müxtəlif dini icmaların ölkəmizə qarşılıqlı səfərləri ilə bağlı fikir mübadiləsi oldumu?

- Konfrans iştirakçıları tərəfindən sonda belə bir təklif səsləndi ki, Böyük Britaniyadakı dini konfessiya rəhbərlərinin də Azərbaycana səfəri faydalı olardı. Onlar belə səfərlər etməyə hazırdırlar. Bu, bizə nə verir?

Bizim onlara Azərbaycan barədə danışdıqlarımızı öz gözləri ilə görmək, elə bilirəm ki, Azərbaycana marağın sevgiyə çevrilməsində əsas rol oynayırdı. Bundan sonrakı birgə "dəyirmi masalar"ın, konfransların funksiyası və ünvanları daha da zənginləşirdi.

- Multikulturalizmin Azərbaycan modelinin dünyamızda sülh və sabitliyə töhfə kimi əhəmiyyətini və perspektivini necə dəyərləndirirsiniz?

- Azərbaycan Prezidenti qeyd edir ki, multikulturalizm Azərbaycan xalqına əsrlər boyu xas olan bir dəyərdir. Biz bunu qorumuşuq. Amma bunu təkcə Azərbaycan üçün qorumamışıq. Bütün dünya üçün qorumuşuq. Baxın, bu gün Azərbaycan öz mədəni-tarixi abidələrini (xüsusilə dini abidələrini) bərpa edir, onlara yeni həyat verir. Ulu öndərin, Prezident İlham Əliyevin bu istiqamətdə gördüyü işlər əvəzsizdir. Bizim görüşlər zamanı dini konfessiya rəhbərləri bu məlumatları təfərrüatı ilə xarici din və elm xadimlərinə, diplomatlara və parlament üzvlərinə çatdıranda bunun əks-sədası həqiqətən möhtəşəm olurdu. Bununla yanaşı, bu gün Heydər Əliyev Fondunun və onun rəhbəri hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın gördüyü işlər miqyası ilə sərhədlər aşır. Bu gün Fransada, İtaliyada, Pakistanda, Rusiyada əsl multikultural layihələrə məhz Azərbaycan imza atır. Bu, Azərbaycan multikultural siyasətinin dünyaya çıxışı deməkdir. Siyasi və ideoloji gələcəyə tuşlanmış son dərəcə vacib perspektivlərdir.

- Prezident İlham Əliyevin Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin qarşısında qoyduğu məsələlər və onların həlli ilə bağlı fikirlərinizi bildirmək istərdik.

- Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi öz yaradıcısı Prezident İlham Əliyevin qarşıya qoyduğu ideoloji hədəflərə doğru inamla irəliləyir. Deyim ki, biz bu işləri çətinliklərdən keçə-keçə görürük, doğru olmaz. Hədəflər o qədər aydın, o qədər dəqiq göstərilib və onlara yetişmək üçün cənab Prezident tərəfindən elə möhkəm siyasi və insani zəmin hazırlanıb ki, görülən və görülməli bütün işlərin uğurla başa çatdırılması əvvəlcədən şübhəsizdir. Bu ideyalar indiyə qədər baş tutan bütün görüşlərdə – həm Almaniyada, həm İsveçdə, həm də İngiltərədə təkcə bizim yox, xarici həmkarlarımız tərəfindən də inamla səsləndirildi. Həqiqətən, Azərbaycana olan marağ Azərbaycanı olan sevgiyə çevrilməkdədir.

azərbaycançılıq ideyasına sədəqəti bu gün nail olduğumuz ciddi siyasi və mənəvi dəyərlərdən, heç şübhəsiz, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin siyasi iradəsi hesabına bilavasitə əldə edilən uğurdur.

- Kamal müəllim, bildiyimizə görə, İngiltərədə tam müxtəlif platformalarda tədbirlərdə iştirak etmişiniz. Bu tədbirlərdə yerli iştirakçıların ilkin reaksiyası necə idi?

- Bizim səfirliyimiz və "Faith Matters" təşkilatının birgə keçirdiyi "Azərbaycan tolerantlıq və dinlərarası birgə yaşayış modeli" adlı konfransda, Oksfordda İslam Araşdırmaları Mərkəzinin rəhbərliyi və akademik heyəti ilə görüşdə, Xarici İşlər Nazirliyində Şərqi Avropa, Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya İdarəsinin rəisi və həmkarları ilə söhbətdə, Böyük Britaniyanın Lordlar Palatasında Lord David Evansla görüşdə, Londondakı nüfuzlu "Üç Dinin Forumu" adlı təşkilatda keçirilən "dəyirmi masa"da son dərəcə maraqlı söhbətlər və fikir mübadilələri oldu. Biz onun şahidiyik ki, İngiltərədəki həmkarlarımız bizi – ölkəmizi, xalqımızı daha yaxından tanımaq istəyirlər. Bizə o da aydın oldu ki, bunun üçün təkcə birtərəfli səfərlər təşkil etmək kifayət deyil.